

БИЗНЕС-ТАҲЛИЛНИНГ ЮЗАГА КЕЛИШИ ВА УНИНГ МАЗМУНИ

Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти профессори, и.ф.д.

Озода Мамаюнусова Пардаева

Тошкент Давлат Иқтисодиёт университети Самарқанд филиалида кафедра мудири, доцент,
PhD.

Тўлқин Исмагулло ўғли Яхяев

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти доценти в.б., PhD.

АННАТАЦИЯ

Мақолада бизнес-таҳлилнинг юзага келиши ва унинг мазмуни ёритилган. Бунда бизнес-таҳлил фанининг вужудга келиш тарихига назар ташланган. Ушбу фан касбий йўналиш сифатида босқичма-босқич шаклланганлиги кўрсатиб берилган. Бизнес-таҳлилнинг моҳиятини талқин қилишда учта асосий назарий тушунчаларнинг ижобий, танқидий ва прагматик йўналишлари қараб чиқилган. Ҳозирги кунда бизнес-таҳлилчи алоҳида ноёб мутахассис сифатида корхона ва компанияларнинг бир қанча муаммоларини ҳал қилиш имкониятига эга бўлган мутахассис эканлиги ҳам қайд этилган.

Калит сўзлар. Таҳлил, бизнес-таҳлил, бизнес, корхона, ташкилот, компания, тизимли таҳлил, киёсий таҳлил, истикболли таҳлил, стратегик таҳлил, бошқарув қарорлари.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ БИЗНЕС-АНАЛИЗА И ЕГО СОДЕРЖАНИЕ

АННОТАЦИЯ

В статье раскрываются вопросы возникновения бизнес-анализа и его содержания. Рассматривается история становления бизнес-анализа как науки. Показано, что данная дисциплина формировалась поэтапно как профессиональное направление. При интерпретации сущности бизнес-анализа проанализированы три основные теоретические концепции: позитивная, критическая и прагматическая. Также отмечается, что в настоящее время бизнес-аналитик является отдельным, уникальным специалистом, обладающим возможностями решения ряда проблем предприятий и компаний.

Ключевые слова: анализ, бизнес-анализ, бизнес, предприятие, организация, компания, системный анализ, сравнительный анализ, перспективный анализ, стратегический анализ, управленческие решения.

THE EMERGENCE OF BUSINESS ANALYSIS AND ITS CONTENT

ABSTRACT

The article examines the emergence of business analysis and its content. It reviews the history of the formation of business analysis as a scientific discipline. The study shows that this field has been gradually developed as a professional area. In interpreting the essence of business analysis, three main theoretical approaches are considered: positive, critical, and pragmatic. It is also noted that today a business analyst is a distinct and unique specialist who has the capacity to solve various problems faced by enterprises and companies.

Keywords: analysis, business analysis, business, enterprise, organization, company, systems analysis, comparative analysis, prospective analysis, strategic analysis, managerial decisions.

КИРИШ

Мавзунинг долзарблиги. Замонавий бизнес менежментнинг моҳиятидан келиб чиқиб, мураккаб масалаларни ҳал қилишда юқори малакали бошқарувчи ўз ташкилотидан фаолият кўрсатадиган бизнес-таҳлилчилар билан ўзаро яқин муносабатлардан самарали фойдаланиши керак. Агар раҳбар ўзаро фикр алмашишни ўрганса, бу икки гуруҳ ўртасидаги ҳамкорлик

самарали бўлади. Сўнги пайтларда бизнес-таҳлил фаолияти иқтисодчилар томонидан бизнесда бошқариладиган таркибий ўзгаришлар билан боғлиқ бўлиб, эҳтиёжларни аниқлаш ва манфаатдор томонларга фойда келтирадиган ечимларни тавсия қилиш орқали ташкилий шароитда ўзгаришларни жалб қилиш амалиёти сифатида тавсифланади.

Бизнес-таҳлилдан манфаатдорлар томонлар (бизнес билан боғлиқ менежерлар, таҳлил қилувчилар, ахборотлар истеъмолчилари) ва ахборот технологиялар соҳаси талабларини ҳисобга олган ҳолда бизнес соҳасини самарадорликка бўлган эҳтиёжлари билан боғлайдиган алоқа вазифасини бажаради, бу эса қабул қилинган бошқарув қарорларининг самарадорлигини ва сифатини сезиларли даражада оширадиган ахборот тизимларининг ривожланишини таъминлайди.

Ҳукумат ва рақамли иқтисодиёт стратегияларини ишлаб чиқиш жараёнида ҳам ушбу фанга асосланишига тўғри келди. “Рақамли Ўзбекистон–2030” каби давлат дастурлари рақамли трансформация ва бизнес жараёнларини таҳлил қилишни рағбатлантирди. Чунки бизнес анализга асосланган қарорлар давлат сиёсатининг ажралмас қисмига айланиб улгурди. Бундай шароитда бизнес-таҳлилнинг вужудга келиши, унинг назарий ва амалий жиҳатларини ишлаб чиқиши долзарб масалалардан ҳисобланади.

Тадқиқот методологияси. Мақолада бизнес-таҳлилнинг юзага келиши ва унинг мазмуни билан боғлиқ масалаларни очиб бериш жараёнида турли методологик йўналишлардан, хусусан таҳлил ва синтез, индукция ва дедукция, макон ва замон, миқдор ва сифат, мантикий таҳлил каби методологик ёндошувлардан фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар. “Бизнес” тушунчаси инглиз тилидаги “бизнес” сўздан олинган бўлиб иш, касб, корхона, дтган маъноларни англатади. Даромад келтирадиган, фойда олиш мақсадлари кўзланган ҳар қандай ташкилий, хўжалик фаолияти бизнес демакдир. Бизнес бу-тижорат, ишбилармонлик маъноларини ҳам англатади. Тадбиркорлик, ишбилармонлик, бизнес тушунчалари аслида синоним сифатида ишлатилади.

Таҳлил сўзи эса, грекча. “анализис” сўздан олинган бўлиб парчалаш, бўлиш, қисмларга ажратиш, деган маънони англатади. Таҳлил – тадқиқот объектларини алоҳида қисмларга бўлиш орқали ўрганиш усули ҳисобланади. Бухгалтерия ҳисоби ва аудит билан узвий боғлиқ бўлган бизнес-таҳлил замонавий бизнес эҳтиёжлари ва унинг ривожланиш истиқболларига мослаштирилган таҳлил тури сифатида шаклланган.

Бизнес-таҳлил (Business Analysis) фанининг вужудга келиш тарихига назар ташлайдиган бўлсак, бу касбий йўналиш сифатида босқичма-босқич шаклланган. Уни аниқ бир йилда “туғилган” деб айтиш қийин, аммо дунё миқёсида қачон вужудга келганини қўйидагича изохлаш мумкин:

Илк шаклланиш биринчи даври XX аср бошларига, яъни 1910– 1930-йилларга тўғри келади. Шу даврда менежмент, бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил, операцион тадқиқотлар (operations research) ривожлана бошлади. Бу йилларда Фредерик Тейлорнинг илмий менежмент назарияси бизнес жараёнларни таҳлил қилишга замин яратди. Айнан шу даврда бизнес-таҳлил алоҳида фан эмас, балки бошқарув ва иқтисодий таҳлилнинг бир қисми сифатида шаклланган эди.

Иккинчи босқич тизимли таҳлил даври 1950–1970-йилларга тўғри келади. Шу йилларда тизимли таҳлил (System Analysis) кенг қўлланила бошлади. Катта корпорациялар қарор қабул қилишда маълумотлар асосида таҳлил ўтказа бошлади. Компьютер технологиялари пайдо бўлиши бизнес жараёнларни таҳлил қилишни жадаллаштирди. Шу тарихи тизимли таҳлил таркибида бизнес таҳлилга ҳам алоҳида аҳамият берилиши объектив заруриятга айланди.

Учинчи босқич бизнес таҳлилнинг алоҳида фан сифатида шаклланиши рўй берди.

Бу асосан 1980–1990-йилларга тўғри келади. Шу даврда ахборот тизимлари ривожланди, бизнес таҳлил, яъни “Business Analyst” атамаси амалиётда қўлланила бошлади. Бизнес эҳтиёжлари билан IT ечимлар ўртасидаги боғловчи мутахассис зарурлиги юзага келди. Натижада “Бизнес-таҳлил” фани махсус фан сифатида шаклланди.

Тўртинчи босқич ушбу фан бўйича халқаро фан ва унга мос стандартлар шаклланиши рўй берди. Бу 2000-йиллардан ҳозиргача давом этиб келмоқда. 2003-йилда Халқаро Бизнес Таҳлил институти, яъни ИБА (International Institute of Business Analysis) ташкил этилди. Кейинчалик BABOK Guide (Business Analysis Body of Knowledge) нашр қилинди. Хуллас шу даврдан бошлаб бизнес-таҳлил алоҳида илмий фан, мустақил касбий йўналиш, университетларда ўқитиладиган ўқув предмети сифатида эътироф этилди.

Қисқача айтганда, “Бизнес-таҳлил” фани дунё миқёсида XX асрнинг ўрталарида шакллана бошлаган, 2000-йиллардан эса мустақил фан ва касб сифатида тўлиқ ривожланган.

Ўзбекистонда бизнес-таҳлилнинг ривожланиши бевосита бизнес- таҳлил ва бизнес муҳитининг ривожланишига давлат сиёсатининг таъсири катта бўлди. Ислохотлар ва иқтисодий муҳитнинг бозор иқтисодиётига ўтишининг босқичлари, айнан ушбу фаннинг шаклланишига тўртки бўлди. 1991-йилдан кейинги мустақиллик даврида Ўзбекистонда иқтисодий ислохотлар буюк давлат секторидан кичик ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлашгача бўлган жараёнларда бизнес муҳитини шаклланди, бу эса бизнес-таҳлил фанини ва унинг функцияларини яратишни талаб қилган. Ривожланиш 2010-2020-йилларда бозор асосидаги қарор қабул қилиш, рақобат муҳитини яхшилаш ва ташқи инвестицияларга очиқлик орқали жадаллаштирилди. Шу тариқа бизнеснинг ривожланиши ва шуни ўрганадиган алоҳида фан “Бизнес таҳлил” мамлакатимизда ҳам шаклланди.

Бизнес таҳлилнинг шаклланишида илмий ва таълим муассасаларининг ҳиссасини ҳам қайд этиш лозим. Ўзбекистонда бизнес-таҳлил ва иқтисодий таҳлил йўналишлари бўйича Тошкент давлат иқтисодиёт университети, Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти кабиларнинг хизматларини алоҳида қайд этиш лозимдир. Бу ўқув юртлири бизнесни таҳлил қилиш, стратегик менеджмент, маркетинг ва рақамли иқтисодиёт каби соҳаларда кадрлар тайёрлашда муҳим рол ўйнамоқда. Ҳозир мамлакатимизда мазкур соҳа бўйича илмий тадқиқотлар ҳам олиб борилмоқда.

Илмий тадқиқотларда бизнес-таҳлил назарияси, қарор қабул қилиш, операцион таҳлил ва бизнес жараёнларнинг таҳлилий жиҳатларига бағишланган илмий ишлар ҳам кўплаб нашр қилинмоқда. Ҳақиқий бизнес- таҳлил соҳасининг ривожланиши кўпчилик мутахассислар, иқтисодчилар, профессорлар ва амалиётчилар томонидан содир бўлмоқда. Уларнинг катта қисми бизнес, иқтисодий таҳлил, молиявий таҳлил, маркетинг ва стратегик бошқарув соҳаларида илмий ишлар олиб бориб, мазкур фаннинг ривожланишига муносиб ҳисса қўшади. Чунки, бизнес жараёнларини таҳлил қилиш, маълумотларни ўрганиш ва турли лойиҳаларни таҳлил қилиш учун бизнес-таҳлилчиларга эҳтиёж ортмоқда.

Замонавий иқтисодий адабиётларда, бизнес-таҳлил таърифи бўйича турли хил қарашларни кўришимиз мумкин, жумладан: бизнес эҳтиёжларни аниқлашга ва бизнес муаммоларини ҳал қилишга қаратилган амалий интизом; бошқарувнинг асосий функцияларини амалга ошириш учун зарур компонент (режалаштириш, назорат қилиш ва бошқалар). Ҳозирча энг объектив ва аниқ талқин “Бизнес-таҳлил халқаро институти”, (ИИБА, 2004 йилда Торонтода ташкил этилган) томонидан БАБОК Гуиде қўлланмасида берилган.

Бизнес-таҳлил – бу эҳтиёжларни аниқлаш ва ўзгаришларни амалга ошириш орқали манфаатдор томонларга фойда келтирадиган бошқарув қарорларини қабул қилишга имкон

берувчи амалларни оширишдан иборат фаолият тушунилади. Бизнес-таҳлил содда қилиб айтганда бизнес жараёнларни ўрганиш орқали аниқ ечимларга келишда бошқарувнинг муҳим дастаги ҳисобланади.

Бизнес-таҳлилнинг асосий вазифаси тадбиркорлик субъектларига танланган ечимларни амалга оширишга имкон берадиган қарорларни қабул қилишга қаратилган. Бизнесни таҳлил қилиш жараёнида аниқланган ишбилармонликдаги муаммоларни бартараф этиш мақсадидаги ечими ишлаб чиқилади. “Ечим концепцияси” аниқлаган бизнес муаммоларни бартараф этиш йўлларини ўз ичига олади, яъни янги ёки ўзгарувчан бизнес жараёнлар янги қонун-қоидаларни ишлаб чиқиш, ташкилотнинг таркибий тузилмасини оптималлаштириш, ташкилот учун янги стратегик режаларни ишлаб чиқиш ва бошқалар.

Бизнес-таҳлил иқтисодий субъектга бозордаги эҳтиёжларни аниқлаш ва улардаги ўзгаришларни рағбатлантириш, шунингдек, бизнес жараёнлар самарадорлигини оширадиган ва бизнесдаги таркибий ўзгаришларни ижобий (фойдали) томонга ҳал қилишга ёрдам берадиган тегишли ечимларни ишлаб чиқиш ҳамда тавсия этиш имкониятини ҳам беради. Бизнесни таҳлил қилиш аниқ амалий хусусиятга эга бўлишига қарамай, уни “фан” тоифасига ҳос хусусиятлар тўпламини бирлаштирган ҳолда, махсус билимлар тизими сифатида ҳам кўриб чиқиш керак бўлади. Бу инсониятнинг маълум бир мавзу, ҳодиса ёки жараён ҳақидаги билимларини кэнг талқиндаги назариясини шакллантиришга қаратилган.

Бизнес-таҳлил (бизнес-аналитик) касб эгалари (инглиз тилида Бусинесс Интеллигенсе) тадбиркорлик фаолиятида мувафақиятларга эришишнинг энг ишончли омили ва воситаси ҳисобланади. Бизнес-таҳлил касб эгалари, мижоз ва корхона ўртасида воситачи ҳисобланади. Уларнинг мажбуриятларига маълумотларни йиғиш, батафсил ўрганиш, мижозлар талабларини корхонанинг мавжуд ички имкониятлари билан таққослаш, шунингдек, вазифаларни амалга оширишни оптималлаштириш бўйича тавсияларни ишлаб чиқиш киради.

Тадбиркорнинг камчиликларини (заиф томонларини), муаммоларини топиш, уларнинг фаолиятини кучайтириш ҳақида қайғуриш, самарадорликни ошириш, стратегик қарорлар қабул қилиш юзасидан аниқ ечимлар бериш бизнес-таҳлил касб эгаларининг асосий мақсадидир.

Маълумки, бизнеснинг моҳиятини талқин қилиш учун асос бўлиб хизмат қиладиган учта асосий назарий тушунча мавжуд: **ижобий, танқидий ва прагматик.**

Бизнесга ижобий ёндошув бевосита фаровон жамиятнинг вужудга келиши билан боғлиқдир. Машҳур Ғарб назарияларида бизнесга одамлар учун турли товарлар (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш учун шахсий ташаббус асосида амалга ошириладиган ижтимоий фойдали фаолият сифатида қаралади. Бундай ёндашув бизнесни идеаллаштиради ва одамларнинг тадбиркорнинг шахсий қизиқиши ва фаолияти асосида зарур бўлган маҳсулотларни яратиш билан боғлиқ ижобий хусусиятларини мутлақлаштиради. Бу тушунча давлатнинг тартибга солувчи роли ва ижтимоий масъулият ҳисси таъсири остида турлича талқин қилинади.

Бизнесга танқидий қараладиган бўлса, унинг фақат шахсий бойишга қаратилган одамларнинг ташаббускор фаолияти сифатида эътироф этилиши маълум маънода турли мунозораларга ҳам сабаб бўлмоқда. Даромад топиш учун бизнесмен ўз қизиқишларини, манфаатларини рўёбга чиқариш юзасидан бошқа одамларга турлича вазифаларни юклаши, улар устидан ҳукмрон бўлишга интилиши кузатилади. Бу эса албатта маълум ижтимоий, иқтисодий нормаларни белгилашни талаб этади.

Афсуски деярли бир аср давомида бу ёндашув мамлакатимизда хусусий тадбиркорликка қарама-қарши ижтимоий ҳодиса сифатида қараб келинди. Бизнес ўта

зиддиятли ҳодиса сифатида, иқтисодиётдаги инқирозлар ва жамиятдаги турли зиддиятларни келтириб чиқарувчи омил ҳам ҳисобланди. Бироқ ҳар бир жараённинг турли томонлари бор. Уларнинг қайси томонидан қай даражада фойдаланиш бевосита инсонларнинг мақсади ва уни амалга ошириш бўйича танлаган йўлларига боғлиқдир.

Прагматик тушунча сифатида бизнесга жамият тараққиёти жараёнида муқаррар равишда вужудга келадиган ҳодиса сифатида қаралади. Бизнес шахсий бойишни истаган тадбиркорлар учун ҳам, бизнес туфайли товарлар ва хизматларга бўлган эҳтиёжларини қондира оладиган жамиятнинг бошқа аъзолари учун ҳам зарурдир.

Прагматик ёндашув бизнес, жамият ва унинг алоҳида аъзолари манфаатларида зиддият ва фарқларни инкор этмайди, балки замонавий ривожланиш бу гуруҳларнинг эҳтиёжларини оқилона қондириш учун мувозанатни таъминлаши кераклигини англатади. Шу билан бирга, ишбилармонлар рақобатидан ҳосил бўлган зиддиятлар иқтисодиёт тараққиётини рағбатлантирувчи ижобий ҳодиса сифатида қаралади.

Бизнес-аналитикда масъулият катта. У институционал иқтисодиёт, корпоратив молия, молиявий ечимларни математик қўллаб-қувватлаш, эконометрик ўрганиш, бизнес самарадорлигини назорат қилиш, молиявий таҳлил методологияси ва услубиёти, бизнес-таҳлил методикаси, бизнесда ахборот технологиялари, бизнесга оид касбий чет тили, инновация ва инвестицияларни бошқаришнинг аналитик таъминоти, бизнес аудит, компаниянинг барқарор ривожланишининг комплекс стратегик таҳлили, инфляцияни таҳлил қилиш ва моделлаштириш, ташқи иқтисодий фаолият ҳисоби, молиявий ҳисобот халқаро стандартлари, стратегик таҳлил, пул оқимларини таҳлил қилиш ва прогноз қилиш, самарадорликни баҳолаш ва таҳлил қилиш, бошқарувнинг ҳуқуқий асослари, бизнес моделлар фаолияти, жараёнини таҳлил қилиш кўникмаларига эга бўлиши лозим.

Бизнес-аналитик сифатида қилинадиган ишнинг қанчалик муҳимлиги натижани кўриш билан аниқ бўлади. Қилинган ишлар узоқ вақт кутишни талаб этмайди. Яъни, мотивация ўта юқори бўлади, бир қарашда муаммоларни кўра олиш ва уларни ҳал қилиш чораларини белгилайди. Бунда ҳар иккала томон, мижоз ва тадбиркор учун ҳам “сеҳрли таёкча” вазифасини бажаршга тўғри келади. Бизнес-аналитикада дуч келадиган **асосий камчиликлар** ҳам мавжуд. Буладан бири, коммуникациянинг мураккаблигида, яъни жараёни реал ҳаётда тушуниш бир мунча мураккабликларга эга. Мижозлар билан мулоқотда бир тўхтамга келиш жуда қийин кечади. Эгаси тушунтирмоқчи бўлган жиҳатлар барча томондан бир хилда қабул қилинмайди. Уда аввалига бўш вақтнинг ўзи бўлмайди. Назария ва амалиёт уйғунлигидаги узилишларнинг содир бўлиши таҳлилчини жуда қийнайди. Таҳлил жуда кўп нарсани тортиб олади. Иш графиги бузилиб кетади. Жуда кўп учрашувлар ва кўнғироқлар қилишга тўғри келади. Талабларни ҳужжатлаштириш, уларнинг хусусиятларини ёзиб чиқиш талаб қилинади. Бу эса турли вазиятда турлича бўлганлиги учун унчалик асон бўлмайди. Бизнес-аналитиклар кўпроқ нимага аҳамият қаратишлари лозимлиги ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Хулоса ва таклифлар. Хулоса қилиб айтганда барча нарсалар ва жараёнлар такомиллашиб, ангиланиш босқичида яшайпмиз. Эски моделни янгисига алмаштириш жараёни “реинжиниринг” деб номланади. Сўнги йилларда бу бизнеснинг ҳам алоҳида тармоғига айланиб улгурди. Унинг моҳияти ёмон ишлайдиган механизмларни аниқлаш ва йўқ қилиш, шунингдек унинг ўрнига янгиларини киритишдан иборатлигини ҳам асослаб бермоқда. Ишбилармонлик муҳитидаги жараёнларни такомиллаштириш ва автоматлаштириш зарурати тахминан 20 йил олдин пайдо бўлган. Буни биринчи бўлиб, АҚШ ва Ғарбий Европа давлатлари сезган. Бизнес-таҳлил соҳаси нисбатан янги соҳа бўлиб шаклланди. Бунгача барча бизнес жараёнларни таҳлил қилиш сектор раҳбарлари ва бўлим бошлиқлари томонидан олиб

борилар эди, кўпинча улар зарур билимларга эга ҳам эмас эдилар ва уни фақат ўз тажрибалари асосида амалга оширдилар. Бизнесдаги энг янги технологияларни ривожлантиришдаги фаоллик, хусусий компаниялар ва давлат корпорациялари ўз кадрларини юқори малакали мутахассислар билан мустаҳкамлашдан бошладилар. Агар ким тегишли маълумотни олган бўлса ва ушбу касб учун қимматли бўлган бир қатор кўникмалар ҳамда ўзига хос хусусиятларига эга бўлган бўлса, бугунги кунда алоҳида бизнес-таҳлилчи мутахассис бўлиш мумкин.

Хуллас, ҳозир кунда бизнес-таҳлилчи алоҳида ноёб мутахассис сифатида корхона ва компанияларнинг бир қанча муаммоларини ҳал қилиш имкониятига эга бўлади. Булар:

Биринчидан, бугунги кунда, бизнес-аналитиклар ташкилотлар иқтисодиёти, уларни бошқаришнинг иқтисодий механизми, бошқарув самарадорлигини ошириш усуллари, ташкилот стратегиясини ишлаб чиқиш ва уни амалга ошириш жараёнида жаҳон амалиётини тадбиқ қилишни билиши зарур бўлади.

Иккинчидан, бизнес-аналитиклар бухгалтерия ҳисоби, аудит, солиққа тортиш назарияси ва амалиётини билиши, молиявий, бошқарув, маркетинг, инвестиция таҳлили, бизнес жараёнлар ва эҳтиёжларини, молиявий бозорларни таҳлил қилиш ва ташкилотнинг инновацион салоҳияти бўйича амалий кўникмаларга эга бўлиши кераклигини барқарор ушлаб туриши лозим бўлади.

Учинчидан, бизнес-аналитиклар ташкилотнинг иқтисодий стратегиясини таҳлил қилиш ва муҳим самарадорлик кўрсаткичлари мажмуини билиши, молиявий ҳолати ва рақобатбардошлик даражасини башорат қилишни билиш ҳам лозим. Бунда барча жараёнларни чуқур таҳлил қилиб, прогнозларни ҳам алоҳида ҳар бир йўналишлари бўйича аниқлаб, соҳага тегишли аниқ чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва уларни амалга ошириш ҳам шу мутахассислар зиммасида бўлади.

Тўртинчидан, бизнес-аналитиклар ташкилотларнинг алоҳида бизнес жараёнларини бошқаришнинг назарий асосларини ва амалий усуллари чуқур ўрганишлари ҳам муҳим. Ҳозир пайтда назарияни чуқур ўрганиб, унинг амалиётда қўлланилишининг бир қанча вариантларини ишлаб чиқиши ва улар орасидан энг оптимал ва самарали йўллари топиб олиши ҳам бизнес таҳлилчилар зиммасида. Буларни амалга оширишда жамоанинг фикри билан ташқи муҳитдаги вазиятни ҳам мунтазам равишда ўрганиб бориши мақсадга мувофиқ.

Бешинчидан, бизнес-аналитиклар бизнес-жараёнлар ва ходимлар ишини оптималлаштириш, харажатларни камайтириш, ташкилотнинг бозордаги мавқеини ошириш билан бирга муваффақиятларини таъминлаш, фойдани ошириш юзасидан бизнес муаммолар бўйича таҳлилий асосланган самарали бошқарув қарорларини қабул қилиш қобилятига эга бўлиши керак.

Олтинчидан, бизнес-таҳлилчилар бизнесни тадбиркорлик субъектининг ўзгарувчан ташқи шароитларга мослашувчанлигини оширади. Бунда нафақат алоҳида ташкилотларнинг, балки саноат, қурилиш, хизмат кўрсатиш ва таҳлил қилиши мумкин бўлган бошқа субъектлар бир-бирига мувофиқлигини таъминлашга замин яратади.

Сўнги йилларда бизнес-аналитикаси касби энг истиқболли ва юқори маош оладиган касблардан бирига айланди. Унинг вакиллари турли соҳаларда фаолият юритадиган йирик компанияларда фаолият кўрсатмоқда. Бундай мутахассислар банк муассасалари, қурилиш ишлари билан шуғулланадиган фирмалар, консалтинг ва савдо, ахборот технологиялари компаниялари ҳамда тоғ-кон саноати корхоналарида мавжуд. Бизнес-таҳлилчилар ўз ишларини энг юқори кўрсаткичларда олиб бориши билан ажралиб туради.

Хулоса қилиб айтганда, бизнес-таҳлил иқтисодий жараёнларни қиёсий таҳлил

қилишда, субъектларнинг ривожланишида боқарув қарорларини қабул қилишда, тараққиёт стратегияларни ишлаб чиқишда, ички ва ташқи омилларни аниқлашда, иқтисодий вазиятга аниқ ташхис қўйишда етакчилик вазифасини бажаради. Шу туфайли ушбу фаннинг келажаги парлок.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги,
2. «Ўзбекистон — 2030» стратегияси тўғрисида»ги ПФ-158-сонли фармони. // Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 12.09.2023 й., 06/23/158/0694- сон.
3. Мирзиёев, Шавкат Миромонович. Ҳозирги замон ва Янги Ўзбекистон. – Тошкент: “O’zbekiston” нашриёти, 2024. – 560 бет.
4. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2025 йил 26 декабрдаги Олий Мажлисга ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси.// “Zarafshon” газетаси.25 йил 27 декабрь. – 147- 148 сон.
5. Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Озода Мамаюнусова Пардаева, Севара Абдиназаровна Бабаназарова. Инсон ресурслари аналитикаси (таҳлили) фанининг вазифаларига оид фикрлар. // “Сервис” илмий-амалий журнал 2025 йил, 1-сон. – 175-180 бетлар.
6. Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Озода Мамаюнусова Пардаева, Севара Абдуназаровна Бабаназарова. Инсон ресурсларидан самарали фойдаланишнинг концептуал йўналишлари. // “Сервис” илмий-амалий журнал 2025 йил, 3-сон. – 5-10 бетлар.
7. Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Мурод Муҳаммедович Муҳаммедов. Мамлакатимизда олиб борилаётган ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг асосий йўналишлари. // Сервис илмий-амалий журнал. 2024 йил 4/2-сони. – 5-10 бетлар.
8. M.Q.Pardaev, O.M.Pardaeva, S.A.Babanazarova. Inson resurslari analitikasi (tahlili) fanning predmeti va ob’ekti bo’yicha mulohazalar.// Журнал: “Человеческий капитал и социальное развитие”. (“Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali”). 2025 йил 13-жилд.. 1-сон. – 66-70 бетлар.